

SPIS TREŚCI

AKTUALNE PROBLEMY PEDAGOGICZNE

Małgorzata Skibińska – Uzależnienia od mediów cyfrowych – problem XXI wieku? 3

Alina Dworak – Cybertechnologie – o potrzebie działań kompensacyjnych, wychowawczych i edukacyjnych 10

EDUKACJA ZDROWOTNA

Marcin Szulc – Bezpieczna marihuana? Manipulowanie informacją na temat konopi w mediach społecznościowych oraz konsekwencje zdrowotne ich używania – wyzwania dla profilaktyki 15

METODY NAUCZANIA I WYCHOWANIA

Teresa Wilk, Klaudia Maksim-Dąbrowska – Obecność dziadków w codziennej przestrzeni życia dzieci i młodzieży jako skuteczna forma profilaktyki wszelkich uzależnień 22

PROBLEMY FUNKCJONOWANIA SZKOŁY

Mirosław Kowalski, Sławomir Śliwa – Uwarunkowania oddziaływań profilaktycznych w szkołach 28

PROBLEMY MŁODZIEŻY

Urszula Kempieńska – Zachowania seksualne małych dziewcząt – jeszcze norma czy już patologia? 33

Anna Karłyk-Ćwik – Formy ekspresji gniewu a style humoru młodzieży niedostosowanej społecznie 37

ŚRODOWISKO I WYCHOWANIE

Katarzyna Wasilewska-Ostrowska – Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych „Powrót z U” – idea powstania, początki działalności 46

Jan A. Malinowski – W trosce o zdrowie i bezpieczeństwo dzieci i młodzieży – na przykładzie dwudziestu toruńskich październikowych kampanii profilaktycznych (1998-2017) 50

LEKTURY STARE I NOWE

Katarzyna Wasilewska-Ostrowska – Profilaktyka i interwencja wobec problemu uzależnienia wśród młodzieży 56

KRONIKA

Jan A. Malinowski – Jubileuszowa XX Toruńska Kampania „Październik – miesiąc wolny od uzależnień” 58

Fotoreportaż: Toruńska Kampania „Październik – miesiąc wolny od uzależnień” 2017 59

WKŁADKA METODYCZNA

Grażyna Zimak – Program Wzmacniania Rodziny 10-14 (PWR 10-14) I

Hanna Matusiak – O wolontariacie i jego wartościach – propozycja zajęć wychowawczych dla młodzieży VI

Streszczenia artykułów w języku angielskim i polskim są zamieszczone na stronie internetowej: www.weakapit.pl

Redakcja naukowa niniejszego numeru:

Jan A. Malinowski

Wersja papierowa czasopisma jest wersją pierwotną, w której w ostatnim numerze z danego roku publikowana jest lista recenzentów (bez wskazania opiniowanych tekstów, zgodnie z procedurą określoną przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla czasopism objętych oceną parametryczną). Lista recenzentów z lat poprzednich jest zamieszczona na stronie internetowej: www.weakapit.pl

WYCHOWANIE NA CO DZIEŃ Czasopismo założone w 1993 roku przez Toruńską Fundację Edukacyjną przy UMK „Copernicus”

Rada Naukowa: Andrzej Olubiński (przewodniczący), Jaroslav Balvín (Czechy), Friedrich W. Busch (Niemcy), Olga Chyżna (Ukraina), Ihor Dobriansky (Ukraina), Tomáš Dohnal (Czechy), Józef Górniewicz, Anna Hudecová (Słowacja), Czesław Kosakowski, Mirosław Kowalski, Blahoslav Kraus (Czechy), Mária Machalová (Słowacja), Tatiana Matulayová (Czechy), Katia Mitowa (USA), Aleksander Nalaskowski, Małgorzata Orłowska, Krzysztof Piątek, Erich Petlák (Słowacja), Andrzej Radziejewicz-Winnicki, Bogusław Śliwerski, Wiesław Theiss, Mykola Zymomyra (Ukraina)

Redakcja: Jan Adam Malinowski (redaktor naczelny), Tomasz Biernat, Jadwiga Jastrząb, Anna M. Kola (redaktor językowy), Małgorzata Kowalik-Olubińska, Tomasz Kruszewski, Katarzyna Kuziak, Janina Malinowska (redaktor językowy), Ryszard Mikulski (redaktor techniczny), Karol Orłowski (redaktor statystyczny), Paweł Sobierajski, Jacek Szczepkowski, Katarzyna M. Wasilewska-Ostrowska (sekretarz redakcji)

CONTENT

CURRENT PEDAGOGICAL PROBLEMS

Małgorzata Skibińska – Digital addiction – the problem of the 21st century? 3

Alina Dworak – Cybertechnologies – about the need of compensatory and educational activities 10

HEALTH EDUCATION

Marcin Szulc – Is marihuana safe? Manipulating information about hemp in social media and health consequences of using it – challenges for prevention 15

EDUCATION AND SOCIALIZATION METHODS

Teresa Wilk, Klaudia Maksim-Dąbrowska – The presence of grandparents in children and teenagers everyday living space as an effective form of addictions prevention 22

PROBLEMS OF THE SCHOOL FUNCTIONING

Mirosław Kowalski, Sławomir Śliwa – Conditions of prophylactic effects implemented in schools 28

PROBLEMS OF THE YOUTH

Urszula Kempieńska – Sexual behaviour of young girls – is it still a standard or pathology? 33

Anna Karłyk-Ćwik – Forms of anger expression and humor styles in socially maladjusted youth 37

ENVIRONMENT & EDUCATION

Katarzyna Wasilewska-Ostrowska – Association of Families and Friends of Addicted Children – „Powrót z U” („The Return from A”). The Idea and the Beginning of Activity 46

Jan A. Malinowski – The health and safety of children and youth. Twenty years of October Toruń prevention campaign (1998-2017) 50

OLD & NEW READINGS

Katarzyna Wasilewska-Ostrowska – Addictions among young people. Prevention and intervention 56

CHRONICLE

Jan A. Malinowski – Jubilee Twentieth Toruń Campaign “October – a month without addictions” 58

Photo Report: Toruń Campaign “October – a month without addictions” 59

METHODOLOGICAL ATTACHMENT

Grażyna Zimak – Strengthening Families Program (SFP 10-14) I

Hanna Matusiak – About volunteering and its values – the offer concerning educational classes for the youth VI

Polish and English versions of abstracts are available here: www.weakapit.pl

AKTUALNE PROBLEMY PEDAGOGICZNE

Małgorzata Skibińska

Uzależnienia od mediów cyfrowych – problem XXI wieku?

Streszczenie: Artykuł poświęcony jest problemowi uzależnienia cyfrowego. Termin ten jest najczęściej używany w przypadku osoby, która używa technologii cyfrowej w sposób kompulsywny, tj. jej interakcja z technologią jest nadmierna i grozi zbyt dużym pochłonięciem uwagi oraz utratą kontroli nad własnym zachowaniem, co w konsekwencji negatywnie wpływa na dobrostan i funkcjonowanie społeczne użytkownika.

Główną przyczyną rozwoju mechanizmu nadużywania mediów cyfrowych jest aktywacja układu nagrody w mózgu (uwalnianie dopaminy) podczas korzystania z mediów. Jednakże wskutek częstego i długotrwałego stosowania mediów rośnie tolerancja i potrzeba zwiększania stymulacji dla osiągnięcia odpowiedniej satysfakcji. Ryzyko nadmiernego i niekontrolowanego korzystania z mediów cyfrowych jest szczególnie wysokie w erze, w której stosowanie technologii cyfrowych w życiu codziennym jest zjawiskiem powszechnym i stale rozwijającym się.

Słowa kluczowe: nadużywanie mediów cyfrowych, uzależnienie od mediów cyfrowych, uzależnienie od komputera, uzależnienie od telefonu komórkowego, uzależnienie od Internetu

*

Alina Dworak

Cybertechnologie – o potrzebie działań kompensacyjnych, wychowawczych i edukacyjnych

Streszczenie: Dokonujące się przemiany społeczne, polityczne i gospodarcze, a także rozwój procesów globalizacji – z jednej strony – przyczyniły się do poprawy stylu życia współczesnego człowieka, z drugiej strony jednak wygenerowały nowe zagrożenia nazwane „nowymi uzależnieniami”. Dzieci i młodzież wobec nieograniczonych możliwości dostępu do nowoczesnych technologii komunikacyjnych są aktywnymi odbiorcami dóbr konsumpcyjnych, a tym samym stanowią grupę predysponującą do zachowań kompulsywnych. Aktywne towarzyszenie dziecku w jego codziennej aktywności zwróci z pewnością uwagę na niepokojące sygnały/objawy, które pozostając niezauważalne mogą skutkować różnorodnymi konsekwencjami dla rozwoju i sprawnego funkcjonowania dziecka w rzeczywistości społecznej. W prezentowanym tekście podjęto próbę prezentacji współczesnych zagrożeń behawioralnych wśród dzieci i młodzieży, a zwłaszcza z zakresu cybertechnologii, z jednoczesnym wskazaniem ich potencjalnych konsekwencji w sferze bio-psycho-społecznego funkcjonowania jednostki, oraz koniecznością podjęcia działań kompensacyjnych i profilaktycznych, a co jednocześnie winno stać się przedmiotem edukacji zdrowotnej.

Słowa kluczowe: zachowanie, czynności, cybertechnologie, zagrożenia, profilaktyka

EDUKACJA ZDROWOTNA

Marcin Szulc

Bezpieczna marihuana? Manipulowanie informacją na temat konopi w mediach społecznościowych oraz konsekwencje zdrowotne ich używania – wyzwania dla profilaktyki

Streszczenie: Od pewnego czasu toczy się w sferze publicznej dyskusja na temat korzyści zdrowotnych stosowania konopi indyjskich. Prezentowane przekonania zarówno w mediach tradycyjnych, jak i cyfrowych często nie mają wiele wspólnego z faktami. Najczęściej wybrzmiewają głosy przesadnie

optymistyczne o odkryciu „cudownego leku na wszystko”, który nie może być zalegalizowany i upowszechniony z powodu rzekomego spisku koncernów farmaceutycznych „trzymających władzę nad światem”. Praktycznie nieobecne są dyskusje oparte na rzetelnych badaniach. Zwolennicy legalizacji, korzystający z odkrytych przez siebie publikacji najczęściej przedstawiają zawarte w nich wyniki w sposób wybiórczy, powierzchowny, pomijają te które nie są zgodne z ich postawą wobec konopi i bagatelizują negatywne konsekwencje rekreacyjnego stosowania przetworów konopi. Z drugiej strony pojawiają się zatroskani sceptycy, często nieprzygotowani merytorycznie, prezentujący postawy moralizatorskie, które w starciu z atrakcyjnymi dla młodzieży wzorami w postaci popularnych i lubianych artystów propagujących używanie i legalizację marihuany wypadają zupełnie niewiarygodnie i nieatrakcyjnie, by nie rzec żałośnie. W prezentowanym przeglądowym artykule autor analizuje strony w mediach społecznościowych propagujące używanie konopi oraz prezentuje wyniki badań z kluczowych czasopism medycznych, farmakologicznych i psychologicznych nad wpływem konopi na organizm człowieka. Na zakończenie przedstawiono propozycje profilaktyki narkotykowej.

Słowa kluczowe: marihuana, media społeczne, marihuana medyczna, zdrowie, profilaktyka narkotykowa

METODY NAUCZANIA I WYCHOWANIA

Teresa Wilk, Klaudia Maksim-Dąbrowska

Obecność dziadków w codziennej przestrzeni życia dzieci i młodzieży jako skuteczna forma profilaktyki wszelkich uzależnień

Streszczenie: W obliczu wieloaspektowych przemian społeczno-gospodarczych i kulturowych dzieci oraz młodzież narażone są na negatywne wpływy grup społecznych oraz rozwój uzależnień. Jednym z najważniejszych środowisk wychowawczych jest rodzina. Rodzice najmłodszego pokolenia są odpowiedzialni za kształtowanie osobowości, zachowań oraz budowanie hierarchii wartości u dzieci. Obecnie często niedoceniana jest rola babci i dziadka w procesie wychowania wnuków. Niniejsze opracowanie prezentuje różne aspekty pełnienia tych ról społecznych, charakterystykę relacji seniorów z wnukami oraz prezentuje ich nieocenioną rolę w profilaktyce uzależnień dzieci i młodzieży.

Słowa kluczowe: relacje międzypokoleniowe, dziadkowie, wnuki, profilaktyka uzależnień

PROBLEMY FUNKCJONOWANIA SZKOŁY

Mirosław Kowalski, Sławomir Śliwa

Uwarunkowania oddziaływań profilaktycznych w szkołach

Streszczenie: Artykuł dotyczy wybranych problemów profilaktyki w szkole. Celem podjętych badań było zdiagnozowanie problemów z jakimi zmagają się nauczyciele podczas konstruowania i wdrażania szkolnego programu profilaktyki oraz wypracowanie zaleceń dla szkół i gmin z zakresu wsparcia nauczycieli, którzy realizują szkolny program profilaktyki. W badaniach posłużono się metodą sondażu diagnostycznego, techniką ankiety. Próba badawcza liczyła 129 respondentów. Autorzy przedstawiają wyniki badań związane z konstruowaniem i wdrażaniem oddziaływań profilaktycznych w szkole. Dodatkowo pokazano także obszary, w których nauczyciele odczuwają potrzebę poprawy swoich kompetencji w zakresie profilaktyki.

Na zakończenie przedstawiono wnioski i praktyczne rekomendacje do wykorzystania w placówkach oświatowych, które realizują programy z zakresu profilaktyki uniwersalnej.

Słowa kluczowe: profilaktyka, szkolny program profilaktyki, kompetencje profilaktyczne

PROBLEMY MŁODZIEŻY

Urszula Kempieńska

Zachowania seksualne małoletnich dziewcząt – jeszcze norma czy już patologia?

Streszczenie: Według światowych i polskich badań wiek inicjacji seksualnej się obniża. Tendencja ta jest szczególnie zauważalna w grupie dziewcząt. Przyczyny tego zjawiska badacze upatrują w wieku pojawienia się pierwszej menstruacji, sytuacji rodzinnej, niskim statusie społeczno-ekonomicznym i poziomie wykształcenia, osiągnięciach naukowych, zaangażowaniu religijnym, stosowaniu substancji psychoaktywnych, czy wpływie mediów. Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy współcześnie podejmowanie aktywności seksualnej przez 12-15 letnie dziewczęta można zaliczyć do kategorii norm, czy do kategorii patologii społecznych.

Słowa kluczowe: małoletnie, norma seksualna, patologie, przyczyny przedwczesnej inicjacji seksualnej, „efekt Lolity”

*

Anna Karłyk-Ćwik

Formy ekspresji gniewu a style humoru młodzieży niedostosowanej społecznie

Streszczenie: Artykuł podejmuje problematykę związku pomiędzy ekspresją gniewu a ujawnianiem humoru przez młodzież niedostosowaną społecznie, a także roli humoru w procesie (samo)regulacji gniewu. Przedmiotem prezentowanych badań uczyniono wobec tego dwa zjawiska istotne z punktu widzenia prawidłowego funkcjonowania i przystosowania człowieka, a mianowicie: gniew i humor. Podjęte badania, przeprowadzone na grupie 412 wychowanków Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych, służyły zdiagnozowaniu form i nasilenia ekspresji gniewu i humoru u młodzieży społecznie niedostosowanej, a także ustaleniu wzajemnej relacji pomiędzy tymi zmiennymi. Wyniki przeprowadzonych badań własnych ujawniające istotną, dodatnią korelację między humorem a gniewem, sugerują, że młodzież niedostosowana społecznie wykorzystuje humor w celu regulowania pobudzenia gniewnego i bezpiecznej ekspresji gniewu.

Słowa kluczowe: ekspresja gniewu, style humoru, młodzież niedostosowana społecznie, proces resocjalizacji

ŚRODOWISKO I WYCHOWANIE

Katarzyna Wasilewska-Ostrowska

Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych „Powrót z U” – początki

Streszczenie: Uzależnienie to choroba, która dotyka ludzi niezależnie od wieku, płci czy wykształcenia. W Polsce mamy ponad milion osób uzależnionych i 3-4 razy więcej osób współuzależnionych, które ponoszą konsekwencje tej choroby. Istnieje wiele instytucji pomagających osobom zmagającym się z tym problemem. W tekście została przedstawiona jedna z organizacji pozarządowych – Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych „Powrót z U”, które od 1986 roku udziela pomocy rodzinom z problemem uzależnień, wspiera adaptację społeczną osób opuszczających ośrodki leczenia uzależnień oraz prowadzi profilaktykę. W artykule opisano historię założenia tej placówki oraz najważniejsze działania prowadzone przez pierwsze trzy lata jej funkcjonowania.

Słowa kluczowe: uzależnienie, współuzależnienie, profilaktyka

*

Jan A. Malinowski

W trosce o zdrowie i bezpieczeństwo dzieci i młodzieży – na przykładzie dwudziestu październikowych toruńskich kampanii profilaktycznych (1998-2017)

Streszczenie: W artykule dokonano analizy działań z zakresu profilaktyki uzależnień inicjowanych w latach 1998-2017 przez władze samorządowe Gminy Miasta Toruń. Przybrały one dwadzieścia lat temu postać kampanii społecznej organizowanej corocznie w miesiącu październiku pod hasłem: „Październik – miesiąc wolny od uzależnień”. Za jej organizację odpowiada Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Torunia. Kampania adresowana jest przede wszystkim do dzieci i młodzieży oraz nauczycieli i wychowawców z toruńskich szkół, świetlic środowiskowych oraz placówek przedszkolnych. Wpisują się w nią różne przedsięwzięcia o charakterze sportowym, rekreacyjnym i kulturalnym promujące zdrowy styl życia. Tym samym kampania ta uzyskuje szerszy wymiar, co pozwala uznać ją za kampanię społeczną o charakterze prozdrowotnym.

Słowa kluczowe: profilaktyka społeczna, profilaktyka uzależnień, dzieci, młodzież, zdrowie, Toruń

LEKTURY STARE I NOWE

Katarzyna Wasilewska-Ostrowska

Profilaktyka i interwencja wobec problemu uzależnienia wśród młodzieży

(**Recenzja:** Iwona Malorny, *Ryzyko uzależnienia młodzieży szkolnej od narkotyków. Strategie profilaktyczne i interwencyjne podejmowane w środowisku lokalnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016, ISBN 978-83-8012-848-4)

KRONIKA

Jan A. Malinowski

Jubileuszowa XX Toruńska Kampania „Październik – miesiąc wolny od uzależnień”

*

Fotoreportaż: Toruńska Kampania „Październik – miesiąc wolny od uzależnień” 2017

WKŁADKA METODYCZNA

Grażyna Zimak

Program Wzmacniania Rodziny (PWR 10-14)

Streszczenie: Program Wzmacniania Rodziny (PWR 10-14) jest przykładem działań systemowych, skierowanych do rodziny, którego głównym celem jest ograniczenie zachowań problemowych podejmowanych przez dzieci. Artykuł prezentuje scenariusze jednej z siedmiu sesji podstawowych realizowanych z rodzicami, młodzieżą i rodziną. PWR 10-14 jest programem rekomendowanym o udowodnionej skuteczności zarówno wśród polskich rodzin, jak i na świecie.

Słowa klucze: wzmacnianie rodziny, czynniki ryzyka, czynniki zapobiegawcze, zapobieganie zachowaniom problemowym dzieci

*

Hanna Matusiak

O wolontariacie i jego wartościach – propozycja zajęć wychowawczych dla młodzieży

Streszczenie: Artykuł zawiera propozycję zajęć wychowawczych, które przeznaczone są do realizacji z młodzieżą w wieku 15-19 lat. Podczas zajęć nauczyciel przedstawi uczniom znaczenie zachowań prospołecznych oraz zapozna ich z definicjami wolontariatu, filantropii i dobroczynności. W swobodnej atmosferze za pomocą metod aktywizujących, nauczyciel wzbudzi w uczniach refleksję nad wartościami wynikającymi z uczestnictwa w działaniach prospołecznych.

Słowa kluczowe: wolontariat, filantropia, dobroczynność, prospołeczny.